

Nr 92.

Av herr Ohlon m. fl., om ökade anslag till handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg.

Handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg svara för en väsentlig del av forskning och högre undervisning på det ekonomiska området.

Från handelshögskolorna ha under senare år utexaminerats omkring 200 elever årligen, därav 120 från högskolan i Stockholm och 80 från högskolan i Göteborg.

En föreställning om mångsidigheten av de utexaminerades fortsatta verksamhet ge följande siffror avseende medlemmarna i Svenska ekonomföreningen, vilken omfattar omkring $\frac{3}{4}$ av alla civilekonomer:

	Antal	%
Statlig verksamhet ¹	270	10
Kommunal verksamhet ¹	30	1
Handel och samfärdsel	474	18
Industri	873	33
Bank- och försäkringsverksamhet	198	8
Revisionsverksamhet	292	11
Föreningar och institutioner i näringslivet	135	5
Undervisning	132	5
Övrigt	235	9
	2 639	100

Handelshögskolorna äro enskilda institutioner men stå under Kungl. Maj:ts överinseende. Sålunda har Kungl. Maj:t fastställt grundstadgar och examensstadgar. Enligt grundstadgarna utser Kungl. Maj:t ordförande i respektive styrelser jämte en revisor. Dessutom skall utnämning av professor underställas Kungl. Maj:t för prövning och stadfästelse.

Handelshögskolorna fylla sin för samhället betydelsefulla uppgift med ringa kostnad för statsverket. Deras verksamhet finansieras väsentligen genom avkastning av fonder och genom elevavgifter; härtill komma vissa bidrag från stat, kommuner och enskilda. Hur högskolornas löpande utgifter täckas ur olika källor enligt senaste bokslut framgår i stora drag av följande uppställning:

¹ I den mån den ej kan hänföras under någon av de följande rubrikerna.

Handelshögskolan i Stockholm

	Kr.	%
Fondavkastning ¹	230 278	29.8
Elevavgifter	231 595	30.0
Statsbidrag	100 000	12.9
Bidrag av Stockholms stad	20 760	2.7
Bidrag av K. och A. Wallenbergs stiftelse	50 000	6.5
Övriga inkomster	23 073	3.0
I anspråk taget kapital	116 455	15.1
	<hr/>	
	772 161	100.0

Handelshögskolan i Göteborg

	Kr.	%
Fondavkastning	110 331	25.2
Elevavgifter	114 810	26.3
Statsbidrag	90 000	20.6
Bidrag av Göteborgs stad ²	34 130	7.8
Övriga inkomster	16 899	3.9
I anspråk taget kapital	70 755	16.2
	<hr/>	
	436 925	100.0

Penningvärdets fall har försatt båda högskolorna i en prekär situation. Fondavkastningens realvärde har sjunkit, och det är nödvändigt att skaffa nya inkomster om verksamheten skall kunna upprätthållas i oförändrad omfattning. I själva verket har verksamheten vid båda högskolorna under de senaste åren gått med förlust, och det är en tidsfråga när tillgängliga dispositionsfonder förbrukats och det endast återstår fonder, vilkas kapital icke får röras.

Den pressade situationen har hindrat handelshögskolorna från att genomföra en upprustning motsvarande den som universiteten och de övriga högskolorna under de senaste åren undergått. Därest handelshögskolorna skola motsvara de krav samhället ställer på deras verksamhet, måste de genom de senaste årens kostnadsutveckling uppkomna svårigheterna undanröjas.

Underskotten ha de senaste räkenskapsåren uppgått till följande belopp:

¹ Härtill kommer förmånen av fria lokaler i högskolans egen byggnad; dock har av fondavkastningen ett belopp om 20 000 kr. använts för avskrivning å byggnaden.

² Häri inräknat ett uppskattat hyresvärde 25 690 kr. för av Göteborgs stad upplåtna fastigheter.

<i>Handelshögskolan i Stockholm</i>		<i>Handelshögskolan i Göteborg</i>	
1948/49	121 303	1948	70 973
1949/50	54 529	1949	50 998
1950/51	116 455	1950	70 775
(1951/52 beräknat	171 000)	(1951 beräknat	92 400)

Högskolorna ha i denna situation nyligen sett sig nödsakade att höja sina elevavgifter. Højningen har dock icke kunnat täcka mer än en liten del av underskotten.

Staten har lämnat bidrag till handelshögskolornas verksamhet, till högskolan i Stockholm alltsedan dess tillkomst år 1909, till högskolan i Göteborg sedan år 1937. Vissa delar av anslagen ha lämnats utan särskilt villkor om användningssättet, andra delar ha lämnats med föreskrift att de skulle komma de studerande till godo i form av friplatser eller nedsättning av elevavgifter. Under de senaste tio budgetåren ha statsbidragen utgått med följande årliga belopp:

Beviljade statsbidrag

<i>Handelshögskolan i Stockholm</i>	För drift- kostnader	För fri- platser	Summa
1942/43—1945/46	30 000	15 000	45 000
1946/47—1948/49	35 000	15 000	50 000
1949/50—1951/52	85 000	15 000	100 000
 <i>Handelshögskolan i Göteborg</i>			
1942/43—1944/45	20 400	9 600	30 000
1945/46—1948/49	25 600	14 400	40 000
1949/50—1951/52	75 600	14 400	90 000

Dessutom ha de båda högskolorna under de senaste åren erhållit vissa bidrag ur handels- och sjöfartsfonden till täckande av redan uppkomna underskott. Handelshögskolan i Stockholm har år 1950 erhållit 50 000 kr., handelshögskolan i Göteborg under åren 1948—51 sammanlagt 180 300. Ansökning om ytterligare bidrag till förstnämnda högskola är för närvarande under prövning.

I 1947 års handelshögskoleutredning, verkställd inom handelsdepartementet av justitierådet G. Dahlman (otryckt, kort refererad i X ht 1949 s. 117—119), föreslogs en väsentlig ökning av statsanslagen till handelshögskolorna. I 1949 års statsverksproposition uttalade departementschefen också, att utredningen hade ådagalagt att en kraftig højning av statens bidrag till handelshögskolorna vore behövlig; i dagens läge kunde dock endast en begränsad højning föreslås.

Utredningen hade föreslagit att statsbidragen skulle utgå med följande belopp, som ansågos behövligen för att högskolornas verksamhet skulle kunna upprätthållas och utvecklas på normalt sätt:

Av utredningen föreslagna statsbidrag.

<i>Handelshögskolan i Stockholm</i>	För driftkostnader	För friplatser	Summa
1951/52 och 1952/53	220 000	45 000	265 000
<i>Handelshögskolan i Göteborg</i>			
1952	279 600	30 000	309 600
1953	304 600	30 000	334 600

För handelshögskolan i Göteborg hade beloppen beräknats under förutsättning att den då planerade nybyggnaden vore färdig för inflyttning; detta blir fallet under år 1952.

Sedan utredningen framlades har penningvärdets fall ökat handelshögskolornas medelsbehov.

Handelshögskolorna ha för budgetåret 1952/53 begärt statsbidrag med följande belopp:

För 1952/53 begärda statsbidrag.

<i>Handelshögskolan i</i>	För driftkostnader	För friplatser	Summa
<i>Stockholm</i>	282 000	54 000	336 000
<i>Göteborg</i>	265 600	14 400	280 000

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (X ht s. 114—117) föreslagit följande statsbidrag:

För 1952/53 föreslagna statsbidrag.

<i>Handelshögskolan i</i>	För driftkostnader	För friplatser	För nedsättn. av terminsavg.	Summa
<i>Stockholm</i>	85 000	15 000	70 000	170 000
<i>Göteborg</i>	75 600	14 400	40 000	130 000

Kungl. Maj:t har alltså icke ansett sig kunna föreslå en höjning av anslaget till driftkostnader, men däremot — på hemställen av respektive studentkårer och i anslutning till ett av studentsociala utredningen framlagt förslag — räknat upp anslaget i syfte att möjliggöra en sänkning av terminsavgifterna.

Vi anse det mycket behjärtansvärt att ett anslag lämnas till sänkning av terminsavgifterna. Detta anslag medför dock ingen lättnad för finansieringen av högskolornas verksamhet. Då det enligt vår mening är nödvändigt att säkerställa den fortsatta verksamheten vid högskolorna, bör anslaget till dem enligt vår mening höjas även i vad det avser bidrag till driftkostnader.

Vi vilja i detta sammanhang erinra om att staten har påtagit sig ansvaret för alla övriga högskolors upprätthållande och att de belopp, som erfordras för handelshögskolornas del, äro obetydliga i jämförelse med statens kostnader för övriga högskolor.

Det kan också nämnas, att våra grannländers handelshögskolor i mycket stor utsträckning bekostas av statsmedel. Handelshögskolorna i Danmark och Finland äro enskilda institutioner. Till samtliga fyra handelshögskolor i Finland utgår enligt särskild lag anslag med 70 % av vissa slag av kostnader, vilket i realiteten torde motsvara minst 60 % av totala kostnaderna. Handelshögskolan i Köpenhamn har ett statsbidrag på omkring 33 % av sina totala kostnader. Handelshögskolan i Bergen åter är statlig och finansieras till något över 80 % av statsanslag.

1947 års handelshögskoleutredning har klart bestyrkt handelshögskolornas behov av bidrag. Vi föreslå därför,

att riksdagen måtte höja de i statsverkspropositionen föreslagna anslagen till de båda handelshögskolorna med de belopp, som erfordras för att de i högskolornas petita-skrivelser angivna beloppen för driftkostnader skola täckas, nämligen för handelshögskolan i Stockholm från 170 000 kr. till 367 000 kr. och för handelshögskolan i Göteborg från 130 000 kr. till 320 000 kr.

Stockholm den 23 januari 1952.

Sven Em. Ohlson.

Eric Ericson.

Bernhard Näsgrård.

*Hjalmar Nilsson,
Alnarp.*